

-SPOLJNA TRGOVINA I SPOLJNOTRGOVINSKI POSLOVI-

1 . Specifičnosti spoljnotrgovinskog posla (SP)

-SPOLJNA TRGOVINA PREDSTAVLJA TRGOVINU KOJA SE ODVIJA IZMEĐU REZIDENATA JEDNE ZEMLJE I REZIDENATA SVIH DRUGIH ZEMALJA UZ ČEGA SE MOŽE ZAKLJUČITI DA JE ONA PODSISTEM VELIKOG SISTEMA MEĐUNARODNE TRGOVINE.

- **SPOLJNOTRGOVINSKO POSLOVI** – su poslovi međunarodnog prometa roba, usluga i intelektualne svojine, stranog direktnog investiranja (međunarodna proizvodnja) zaključeni između pravnih lica sa sjedištem u različitim zemljama. Osnovu SP čini izvozni i uvozni pos.
 - **IZVOZNIK** - nosilac izvoznog posla, pravno lice registrovano na teritoriji jedne države, koje ima obavezu da isporuči robu, prodavcu, rezidentu druge države i pravo na isporuku plaćene vrednosti ugovorene robe. *Osnovna obaveza:* isporuka ugovorene robe u roku po Ugovoru.
 - **UVOZNIK** – nosilac uvoznog posla, pravno lice registrovano na teritoriji jedne države, koje ima obavezu da plati robu prodavcu, rezidentu druge države i pravo na isporuku plaćene vrednosti ugovorene robe. *Osnovna obaveza:* plaćanje ugovorne robe u roku i po ugovorenim, uslovima plaćanja.
 - **NORMATIVNI REŽIM REGISTRACIJE FIRMI - KONCESIONI REŽIM REGISTRAC. FIRMI**
 - **UČESNICI U SP** – Veliki broj aktera, firmi iz proizvodnog, trgovinskog, usluž. i admin. sektora.
 - **Neposredni učesnici – IZVOZNIK i UVOZNIK**
 - **Posredni učesnici** – Firme koje predstavljaju neophodnu kariku u lancu realizacije SP, nisu registrovani za obavljanje SP, ali bez njih nema uspešne realizacije SP. *Pravilo:* Paralelni učesnici međusobno orenspodiraju (poslovna banka izvoznika sa posl. bankom uvoznika) Posredni učesnici u SP. (špedit. i transp. firme, osig. društva, poslovne banke, razne uslužne firme, firme koje se bave skladištenjem, instituti i istraž. centri za atest.)
- Kroz trgovinsku praksu razvijen je sistem poslovne korespodencije u kome svaki učesnik u poslu, u zemlji izvoza, ima svog poslovnog partnera u zemlji uvoza .

1.1 Faze odvijanja spoljnotrgovinskog posla

— - SPOLJNO TRGOVINSKI POSAO ODVIJA SE KROZ TRI FAZE :

A. FAZU PRIPREME(istr.ino.trž,pravne regulative,bonitet partnera i anal.i pripr.ponude)

B. FAZU UGOVARANJA(faza pregovaranja i faza zaključenja Ugovora sa ino partnerom)

C. FAZU REALIZACIJE(zavisi od realiz.obaveza I i U,i efikasnosti posrednika u poslu)

1.2 S.P. Operacije i načini njihovog obavljanja

- S.P. Operacije su aktivnosti koje se odvijaju tokom svih faza SP posla,a čiji su izvršioi nosioci SP posla,odnosno Izvoznici i Uvoznoci.Mogu se obavljati na dva načina :

1. D I R E K T N O – kada je Izvoznik-Uvoznik robe vlasnik robe i

2. I N D I R E K T N O – kada Izvoznik-Uvoznik robe nije vlasnik robe.(za potrebe nalogod

1.3 Rizici u spoljnotrgovinskom poslu

- SP je praćen brojnim rizicima.Mogu se pojaviti nezavisno od delovanja bilo koje strane u poslu,ali mogu biti i posledica subjektivnog djelovanja učesnika u poslu.Rizik usled više sile riješava se putem osig.kompanija,dok neispunjenje obaveza iz Ugovora riješava se primjenom instrumenata garancije – *npr BANKARSKA GARANCIJA.*

1.4 Stroga primjena zakonskih propisa

- U cilju održavanja uravnoteženog bilansa plaćanja,posebno u malim zemljama ,postoji:

1. Zakonska obaveza održavanja spoljnotrgovinske ravnoteže u pogledu vrednosti izvezene ili uvezene robe i iznosa naplaćene ili plaćene robe.(dozvoljena odstupanja 2%)

2. Oblast spoljnotrgovinske razmene regulisana je Carinskim zkonom,Zakonom o spoljnoj trgovini i Zakonom o deviznom poslovanju.

1.5 Dokumentarna naplata i vremenski pomak u naplati

- U SP postoji vremenski pomak (GEP) između trenutka otpreme robe i trenutka naplate isporučene robe,pa su instrumenti naplate specifični.Naročito razvijena **dokumentarna naplata** koja podrazumjeva prezentaciju dokumenata o otpremi robe,što je dovoljan dokaz za kupca da plati isporučenu robu,iako je ista možda još na putu.

1.6 Oblici spoljnotrgovinskih poslova

- Mogu biti od jednostavnih do vrlo složenih formi.Sve SP dijelimo na tri grupe :
REDOVNE , PRIVREMENE I SLOŽENE SPOLJNOTRGOVINSKE POSLOVE.

1.7 Značaj Ugovora o kupoprodaji u S.P

- Sve odredbe SP definisane su Ugovorom o kupoprodaji,i on je fundament SP pa je za dobro obavljen posao potrebno dobro poznavanje pravne materije,prije svega zaključenje Ugovora o međunarodnoj prodaji robe.Vremenski rokovi igraju važnu ulogu,i određuju vremenske okvire za izvršenje preuzetih obaveza.

1.8 Specifičnost definisanja cijene u S.P

- Cijena se u SP sastoji od slijedeće tri komponente:

(1)

100

(2)

USD

(3)

CIP Frankfurt INCOTERMS 2000

1. Numer.izraz(broj) 2. Valuta označena uz broj 3. INCOTERMS klauzula

za dati posao.(paritet ili transportna klauzula sastoji se od 3 slova).

1.9 Dokumenta u SP

- Pojedina lica koja obavljaju SP,nemoraju doći u dodir sa robom koja je predmet ugovora,ali moraju doći u kontakt sa dokumentima koja prate S.P.

2. PRAVILA ZA TUMAČENJE MEĐUNARODNIH TRGOVINSKIH TERMINA (INCOTERMS 2010)

Zbirka INCOTERMS 2010 primenjuje se od 01.01.2011 god. i sastoji se od skupa jedinstvenih pravila, sistematizovanih i označenih skraćenicama koje predstavljaju uobičajene uslove po kojima se odvija međunarodna trgovina, radi stvaranja standardnog odnosno istovjetnog tumačenja od strane svih učesnika u spoljnotrgovinskom poslu čime se eliminiše :

1. Nesporazumi različitih tumačenja međusobnih prava i obavezu ugovarača tokom isporuke
2. Skupi sporovi koji bi proistekli iz ovih nesporazuma,
3. Smanjuje se rizik nesporazuma tokom realizacije isporuke i
4. Eliminiše zastoje i ubrzava odvijanje međunarodne trgovine. (Ima ih 11 u Parizu 27.9.2010,)

INCOTERMS 2010 ne mogu se primenjivati u ugovorima kojima se reguliše intelektualna svojina ili usluge (nematerijalizovana dobra) .

INCOTERMS 2010 definiše: 1. *Koji vid prevoza će biti korišćen?* 2. *Ko ima obavezu prevoza i ko snosi troškove prevoza robe?* 3. *Gdje će biti izvršena isporuka robe?* 4. *Ko ima obavezu da osigura robu ?* 5. *Ko vrši uvozno , a ko izvozno carinjenje ?* 6. *Kada se prenosi vlasništvo i rizik na robu sa prodavca na kupca ?* (Važi PRAVILO izvozno carinjenje vrši – Prodavac, dok uvozno carinjenje vrši Kupac zbog poznavanja SP propisa u svojoj zemlji.)

Troškovi pakovanja - Izvoznik, prodavac ; Troškovi pregleda robe - Uvoznik, kupac

INCOTERMS klauzule 2010 izričito navode podjelu o unutrašnjoj i međunarodnoj trgovini posredstvom izjave kojom se definiše da li će ugovor biti vezan za uvoz/izvoz. (unutar EU).

Prvi put se razmatraju novi mediji u komunikaciji i obradi zahtjeva, ugovaranju i sporazumjevanju, a riječ je o e - trgovini, e - komunikaciji ili e - Commerce. Uvodi se pojam elektronskih procedura, kao i postupak proceduralne bezbedonosne provjere.

GRUPE INCOTERMS 2010

GRUPE “ E “ -

E X W – FRANKO FABRIKA (ugovoreno mjesto) za svaki vid transporta

Minimum obaveza za izvoznika pri isporuci robe.Roba se stavlja na raspolaganje najčešće u svojim prostorijama, a na kupca pada sve ostalo :otprema,prevoz,osigur.izvoz.uvoz.carina.

GRUPE “ F “ - GLAVNI PREVOZ NEPLAĆEN

F C A – FRANKO PREVOZNIK (ugovoreno mjesto) za svaki vid transporta

F A S - FRANKO UZ BOK BRODA (ugovorena otpremna luka) samo za vodeni transport

F O B – FRANKO BROD (ugovorena otpremna luka) samo za vodeni transport.

“F” klauzula oslobađa izvoznika od ugovaranja i plaćanja prevoza i osiguranja robe,izvozno carinjene vrši Izvoznik,kao i obavezu utovara robe u svojim prostorijama.

GRUPA “ C “ - GLAVNI PREVOZ PLAĆEN

C F R – CIJENA SA VOZARINOM (ugovorena odredišna luka) samo za vodeni transport

C I F – CIJENA SA OSIGURANJEM I VOZARINOM (ugovorena odredišna luka) vod.transport

C P T – VOZARINA PLAĆENA DO (ugovoreno mjesto opredeljenja)svi vidovi transporta

C I P – VOZARINA I OSIGURANJE PLAĆENI DO (ugovor.mjesto opred)svi vidovi transp.

Prema “ C “ klauzulama izvoznik ima obavezu da ugovori uobičajeni prevoz i snosi troškove vozarine do naznačenog mjesta opredeljenja, (CIP i CIF pored obaveze prevoza ima i obavezu osiguranja)kao i obavezu izvoznog carinjenja.Sve ovo se vrši u zemlji otpreme,pa i rizik tada prelazi sa Uzvoznika na Kupca.

GRUPA “ D “

D A P - ISPORUČENO NA MIJESTO (ugovoreno mjesto opredeljenja)svi vidovi transporta

D A T - ISPORUČENO NA TERMINAL (ugovoreno mjesto opredeljenja)svi vidovi transporta

D D P - ISPORUČENO OCARINJENO (ugovoreno mjesto opredeljenja)svi vidovi transporta

“ D “ klauzule su klauzule kada roba prisprije na odredište kupca,ili na dogovoreno mjesto, na granici sa zemljom uvoza. Uvozno carinjenje obavlja kupac, pa je mjesto isporuke ispred granice zemlje uvoza ili ispred carinskog skladišta zemlje uvoza.

Izvoznik ima obavezu plaćanja izvoznih dažbina i izvoznog carinjenja,obavezu prevoza robe i troškova vozarine do naznačenog mjesta, ali bez obaveze osiguranja robe.

Klauzula DDP je izuzetak, jer je njome predviđen maxim.za Izvoznika- obezbjedi i plati prevoz robe kao i uvozno i izvozno carinjenje.(dobro poznavanje uvoz,carinjenja,plati car.dažbinu i antidampišku maržu eventualno, ako postoji.)

Definisati pitanja : Ko krca i istovara robu,obim pokriva osiguranja (geografski i vremenski) gdje i kad počinje i završava osiguranje,specif.vrstu transporta itd.

PODJELA INCOTERMS KLAUZULA SE MOŽE IZVRŠITI NA DVIJE OSNOVNE GRUPE :

1. PARITETI ZA BILO KOJI NAČIN ILI NAČINE PREVOZA - koje se mogu primjeniti za sve vrste transporta i u koje spadaju :

EXW ; FCA ; CPT ; CIP , DAP ; DAT i DDP

2. PARITETI ZA POMORSKI I RIJEČNI TRANSPORT - koje se mogu koistiti samo za pomorski i riječni transport i to:

FAS ; FOB ; CFR i CIF ,

3. DOKUMENTA U SPOLJNOTRGOVINSKOM POSLU

Izvoznik i Uvoznik tokom realizacije SP ,kontakt sa robom ostvaruju isključivo posredstvom dokumenata. Dokumenta mogu izdavati i pribavljati kako neposredni tako i posredni učesnici u SP,pa prema izdavaocima su svrstani u sledeće grupe :

1. **TRGOVAČKA DOKUMENTA**
2. **ŠPEDITERSKA DOKUMENTA**
3. **TRANSPORTNA DOKUMENTA**
4. **CARINSKA DOKUMENTA**
5. **BANKARSKA DOKUMENTA**

3.1 TRGOVAČKA DOKUMENTA – U grupu trgovačkih dokumenata spadaju :

- A. **FAKTURA**- (1.Trgovačka faktura(konačna) 2.Proforma faktura 3.Privremena (predhodna) faktura 4. Gratis (carinska) faktura i 5. Konzularna faktura.(ne fakturiše fiktivne već realne cijene,ne vrši reeksport,već je roba iz zemlje uvoza. EUR - form)
- B. **IZVOZNA LISTA PAKOVANJA** (lista robe upakovana u određeno koleto)
- C. **ZAPISNIK O KVANTITATIVNOM I KVALITATIVNOM PRIJEMU**
- D. **UVJERENJE O KRAJNJEM KORISNIKU** (End- use certifikat)zahtev Izvoznika
- E. **UVJERENJE O KVALITETU I ISPRAVNOSTI ROBE** (uvjer.o kval.sanit.veterin.)
- F. **ATEST PRIZVOĐAČA** (dokaz da je roba proizvedena u njegovim pogonima).

4. DIREKTNO OBAVLJANJE SPOLJNOTRGOVINSKIH OPERACIJA

Direktan metod obavljanja spoljnotrgovinskih operacija ostvaruje se :

- 1. U okviru proizvodnih firmi - odjeljenje plasmana proizvoda;izvozno/uvozna odijeljenja ; zasebna izvozna i zasebna uvozna odijeljenja i osnivanje zasebne specijalizovane firme U/I.*
- 2. U okviru klasičnih trgovačkih firmi - angažovanjem zastupnika i prodajom robe distributeru.*

1. PROIZVODNA FIRMA izvozi ili uvozi u svoje ime i za svoj račun direktno kada :

- Je posrednik skup,*
- Proizvodi složen i skup proizvod i*
- Očekuje rast izvoza*

PROIZVODNA FIRMA neće direktno izvoziti ako :

- Proizvodi standardne proizvode,*
- Izvozi na kredit i*
- Su troškovi posrednika manji od troškova organizovanja direktnog uzvoza.*

2. ZASTUPNIK može biti firma ili pojedinac.Zadatak zastupnika je da locira kupce,primi porudžbine i dostavi ih svome nalogodavcu (principalu-proizvođaču robe)kako bi ovaj dalje realizovao spoljnotrgovinski posao.Za ove poslove Zastupnik od Principala naplaćuje zastupničku proviziju.

ZASTUPNIK (agent) djeluje u tuđe ime i za tuđ račun.

VAŽI PRAVILO DA KOD IZBORA DOBROG ZASTUPNIKA TREBA ZADOVOLJITI 3 “ K “ .

1. KARAKTER (renome u poslu) 2. KAPITAL 3. KAPACITET (sposobnost)

*Zastupnik ima najveće obaveze prije zaključenja ugovora o kupoprodaji kao i posle realizacije izvoznog posla,u toku poslijeprodajne faze (organiz.serv.službe i konsignac.skladišta)
Ukoliko Zastupnik ima namjeru da pored već postojećeg ,zastupa još nekog principala,može to ostvariti , ali uz predhodno odobrenje prvog nalogodavca.*

DISTRIBUTERI U SPOLJNOTRGOVINSKOM POSLOVANJU

DISTRIBUTER DJELUJE U SVOJE IME I ZA SVOJ RAČUN.

Distributer kupuje proizvode od prodavca (proizvođača ili trgovca) sa kojim zaključuje ugovor o distribuciji. Pošto nabavlja velike količine dobara- robe, distributer ostvaruje popust i kupuje po povoljnim cijenama. Pošto prodaje po tržišnim cijenama distributer na razlici u cijeni ostvaruje zaradu.

Ugovorom o distribuciji po pravilu se predviđa minimalna količina ili minimalna vrijednost dobara koji se distribuiraju. To je ujedno i osnov za nižu cijenu dobara po kojoj distributer nabavlja od prodavca.

U zemljama u kojima nisu na snazi antimonopolski zakoni, firme- proizvođači robe, regulišu ugovorom o distribuciji i visinu cijene po kojoj će distributer prodavati njihovu robu.

U mnogim ugovorima o distribuciji postoje restriktivne klauzule koje zabranjuju distributeru Da, prodaje robu na određenim tržištima i određenim potrošačima.

UGOVOR O DISTRIBUCIJI MOŽE BITI : ISKLJUČIVI I NEISKLJUČIVI.

Ugovaranjem isključive distribucije distributer dobija pravo isključive distribucije proizvoda cijeloj teritoriji. Neisključiva distribucija podrazumjeva ograničeno pravo distribuiranja na cijeloj teritoriji, odnosno pravo samo na jednom dijelu teritorije, dok se drugi dijelovi prepustaju ostalim distributerima. Proizvođaču odgovara da ugovori neisključivu distribuciju, dok Distributeru odgovara isključiva (ekskluzivna) distribucija proizvoda na tržištu.

5. INDIREKTNO OBAVLJANJE SPOLJNOTRGOVINSKIH OPERACIJA - POSREDNICI

Uloga i značaj posrednika ogleda se u sledećem :

1. **POSREDNIK** posjeduje stručno znanje o određenoj vrsti robe i o određenom tržištu. Najbolje poznaje ponudu i tražnju i samim tim ubrzava proces zaključenja robnog ugovora.
2. Zahvaljujući posredovanju ,poslovanje je efikasnije,eliminišu se pojedinačni troškovi i Istrživanje tržišta.
3. Smanjuje se rizik i povećava sigurnost zaključenja poslova.Obaveza nepristrasnosti. **POSREDNICI** u formi udruženja izvožno/uvoznih zajednica mogu biti:Izvozne market.grupe, Joint venture export i komisionari.

A. **POSREDNICI – KOMISIONARI** – su firme koje zaključuju i realizuju poslove uvoza/izvoza u svoje ime,a za tuđ račun (nalogodavca-komitenta).Postoji izvozni i uvozni komision. **IZVOZNI KOMISION** – firme koje su se najčešće specijalizovale za izvoz pojedinih gupa proizvoda,kao i za spoljnotrgovinske transakcije na određenom tržištu.Prednosti ovog posla su:

1. Komisionar je specijalizovan za poslove distribucije, 2. Radi sa proverenim partnerma
3. Može obezbjediti izvoz većeg broja svojih komitenata, 4. Manji trošak u odnosu na direktan metod izvoza, 5. Komitent se bavi svojim poslom proizvodnjom, a ne razmišlja o distrib.
6. Komisionar po pravilu kreditira svog komitenta. 7. Nastanak konfirmacijskih kuća Exim .

ANGAŽOVANJEM komisionara u izvoznom poslu egzistirace dva ugovora :

1. **UGOVOR O KOMISIONU** – čije su stranke Komisionar i Komitent I
2. **UGOVOR O KUPOPRODAJI** – čije su stranke Komisionar i Kupac u inostranstvu.

Zaključuju se tri poslovna odnosa i to: Komitent-Komisionar,Komisionar-Kupac i Kupac-Proizvođač.

UVOZNI KOMISION

Proizvodna firma će se odlučiti za uvoz potrebnih dobara iz više razloga :

1. Komisionar –uvoznik je u prilici da obezbjedi povoljniju nabavku zbog poznavanja tržišta.
2. Komisionar je specijalizovan za uvoz sa određenih tržišta, i određenih vrsta dobara,
3. Kupovinom za više nalogodavaca, ostvaruje veće popuste na cijeni zbog količine,
4. Komisiona provizija niža u odnosu na direktan uvoz,
5. Kreditiranje komitenta u stabilnim privrednim situacijama.

Ovo rezultira zaključenjem dva ugovora: Ugovor o komisionom poslu uvoza i Ugovor o kupoprodaji (uvozu). Tri poslovna odnosa: Proizvođač-Komisionar, Komisionar –Inoprodavac i Proizvođač- Inoprodavac.

KONSIGNACIONA PRODAJA STRANE ROBE- oblik komisione prodaje

Roba na konsignacionom skladištu nije ocarinjena i smatra se da je pod carinskim nadzorom i sve dok se ne proda kupcu, kada se vrši i finalno carinjenje robe. Primjer : Prodaja dijelova za automobile za fabriku koju zastupa.

Zaključivanjem ugovora o konsignaciji zastupnik preuzima obavezu da djeluje kao komisionar (konsignator). Njegov principal preuzima ulogu komitenta (konsignata). Konsign. provizija.

Roba na konsignacionom skladištu je vlasništvo konsignanta (principala) i troškove skladištenja, osiguranja, carinjenja i održavanja robe i skladišta snosi komitent.

Komitent se može obezbjediti u vezi robe od zastupnika na sledeće načine :

1. Može zahtevati avans, u iznosu delimične vrednosti robe,
2. Može se obezbediti mjeničnim potraživanjem i
3. Može se koristiti mehanizmom bankarske garancije (ugovorena vrednost robe)

6. POSREDNI UČESNICI U SPOLJNOTRGOVINSKOM POSLU

ŠPEDICIJA – je organizacija isporuke robe, odnosno, otpreme i dopreme robe, kupcu na najefikasniji i najsigurniji način. 1926 formiran Međunarodni savez udr. špeditera FIATA

Međunarodni špediter obavlja poslove špedicije u svoje ime, a za račun svoga komitenta

Nalogodavca (izvoznika /uvoznika), i specijalizovano je za obavljanje usluga širokog spektra a koje se odnose na nadzor i praćenje robe prilikom realizacije isporuke u ST transak.

Po jednom spoljnotrgovinskom poslu po pravilu biti će angažovana dva špeditera, jedan izvoznikov i drugi uvoznikov.

UGOVOR O ŠPEDICIJI: je komisioni ugovor, spada u grupu neformalnih ugovora. Zaključuje se između nalogodavca (izvoznik/uvoznik) i špeditera. Za svoj trud špediter ima pravo da naplati ugovorenu cijenu (Špediterska tarifa) plus svi troškovi otprema/doprema robe.

Obaveza nalogodavca (komitenta) da na vreme dostavi špediteru u pisanoj formi **Dispoziciju**.

DISPOZICIJA sadrži osnovne podatke konkretnog spoljnotrgovinskog posla: 1. Vrsta robe koja se transportuje 2. naziv i adresu kupca i prodavca 3. datum kada je roba spremna za otpremu 4. rok isporuke i odredište 5. ugovorenu transportnu klauzulu 6. način otpreme 7. Osiguranje i 8. posebne aktivnosti koje špediter mora preduzeti.

Realizacija špediterskog posla, po dispoziciji spoljnotrgovinskog posla podrazumjeva :

1. Zaključenje ugovora o prevozu (refekacija – povlastica)
2. Prijem robe radi otpreme (dva načina – a) predaja robe u skladište špeditera ili prijem robe u skladište isporučioaca b) putem prevoznika.
3. Org. inspekcijskog pregleda robe,
4. Zaključenje ugovora o osiguranju ,
5. Organizaciju uvoznog/izvoznog carinjenja robe
6. praćenje izvršenja transporta (avizo)
7. Obavljanje specijalnih špediterskih poslova
8. polaganje računa komitentu.

ŠPEDITERSKI TROŠKOVI se satoje od dvije vrste troškova: 1. Troškovi same špediterske usluge i 2. Troškovi koji nastaju prilikom otpreme ili dopreme robe.

7. ŠPEDITERSKA DOKUMENTA

Unifikaciju špediterskih dokumenata izvršio je Međunarodni savez udruženja špeditera FIATA, a pravo nadzora nad štampanjem i distribucijom imaju ovlašćene članice, po pravilu su to Privredne komore.

ŠPEDITERSKA POTVRDA PRIJEMA – FCR – Forwardes Certificate of Receipt- je dokument koji špediter ispostavlja isporučiocu robe, kao dokaz da je primio robu, uz neopoziv nalog da je isporuči i stavi na raspolaganje kupcu. Ova potvrda je nepronosiva i koristi se : kod prijema robe za zbirni transport kao i kod ugovaranja klauzule EXW. (dokum.za otpremu robe).

ŠPEDITERSKA TRANSPORTNA POTVRDA – FCT – Forwardes Certificate of Transport – je potvrda špeditera da je primio robu i obavezao se da je isporuči na određeno mjesto. Ona je hartija od vrednosti ako glasi po naredbi i prenosi se indosiranjem. Koristi se kod ugovaranja kombinovanog transporta DDU i DDP klauzula. Izdaje se tek kada roba pređe izvoz.granicu.

ŠPEDITERSKA TERETNICA ZA MULTIMODALNI TRANSPORT – FBL- FIATA – Bill of lading – je dokument koji izdaje špediter koji obavlja multimodalni transport robe. On je prenosiv.

Špediter je odgovoran za isporuku i sve učesnike u prevozu robe. Odgovoran za gubitak ili oštećenje robe do određene vrednosti (662,6 SDR po paketu ili 2 SDR po kg bruto težine a ako nema morskog prevoza onda je bazični limit 8,33 SDR po bruto težini) Transp.dokumenat

ŠPEDITERSKA SKLADIŠNA POTVRDA – FWR- FIATA- Warehouse Receipt- Špediteri poseduju skladišta i prilikom predaje robe u skladište izdaju isporučiocu ovu potvrdu. Neprenosiv dokument, služi kao dokaz o otpremi kod dokumentarne naplate.

OSTALA ŠPEDITERSKA DOKUMENTA :

Skladišnica (Warrant) Kapetanska potvrda Nalog za isporuku Obalska potvrda

8. TRANSPORTNA DOKUMENTA

1. MEĐUNARODNI DRUMSKI tovarni list (ROAD BILL)CMR –Prevoznik izdaje za svaku pošiljku poseban tovarni list u 3 originala- pošiljalac, primalac i vozar. Pun naziv prevoznika reg.br vozila i mjesto carinjenja robe. Špediter mora uneti primedbu ako je roba oštećena.

2. MEĐUNARODNI ŽELJEZNIČKI tovarni list (RAILWAY BILL)CIM – Željeznica daje špediteru bonifikacije na osnovu generalnog ugovora i prevozu(u procentima)Željeznički tovarni list izdaje otpremna stanica na ime primaoca,i on je prevozna isprava za vagon i robu u njemu. Original prati robu,i namenjen je primaocu,a špediter dobija kopiju tovarnog lista.Kod organizovanja zbirnog transporta špediter će pošiljaocu izdat špeditersku potvrdu kao garanciju Da će roba biti otpremljena po dispoziciji,kao i skladišnicu,da je roba uskladištena.

3. AVIONSKI tovarni list(AIRWAY BILL)AWB- se sastoji od 3 originala i 9 kopija-prevozniku, drugi prati robu i ide primaocu, i treći ide pošiljaocu kao dokaz da je izvršena otprema.Izdaje se za svaku pošiljku posebno,može biti prenosiv,a na bazi tovarnih listova izdaje se kargo manifest koga potpisuje kapetan i stavlja se na uvid carinarnici pola sata prije poletanja.

4. POMORSKI KONOSMAN(Teretnica) (BILL OF LADING) B/L – Dokument koji *prevoznik* ispostavlja *špediteru*,po izvršenom krcanju robe na brod.Ujedno je hartija od vrednosti,a izdaje se u tri originala i dvije kopije.Sva tri originala prima špediter izvoznika od brodaru,pri likom otpreme robe i prosleđuje ih izvozniku.Izvoznik originalom konosmana dokazuje kod kupca robe da je otpremio robu i očekuje isplatu,dok kupac robe *isplatu* uslovljava pristizanjem *konosmana.(posrednici banke).*Ko prvi prezentira brodaru jedan od tri originala *konosmana,može preuzeti robu.*Imalac konosmana je vlasnik robe.On se ne izdaje za plovni objekat već za robu,a može biti čist ili nečist.(vozareve primedbe).Može se prenositi na tri načina:Konosman na ime,prenosi se cesijom,(rubrika Consignee),Po nalogu-indosiranjem i Prostom predajom u rubrici ne stoji ništa.

9. Međunarodno transportno osiguranje

Tokom međunarodnog transporta može doći do gubitka, propasti ili oštećenja transportovne robe, izazvane namernom nepažnjom učesnika, ali i nepredvidljivim događajima (požar, poplave).

Učesnici u ST poslu će rizike prevaliti na treću stranu - osiguravajuće društvo. Sve vrste osiguranja se dijele na: osiguranja imovine, osiguranja lica, ostala osiguranja.

MEĐUNARODNO TRANSPORTNO OSIGURANJE - je dio imovinskog osiguranja i podrazumeva sledeće vrste osiguranja: 1. Osiguranje robe koja se prevozi 2. Osiguranje brodova i drugih plovni objekata 3. Osiguranje vazduhoplova i drugih vazdušnih letilica 4. Osigurane odgovornosti prevozioca i 5. Osiguranje drugih interesa koji se pojavljuju u transportu.

Može se ugovoriti na dva načina i to: Odgovarajuće **INCOTERMS** klauzule, koja predviđa obavezno osiguranje robe, a ako nema onda se jasno naznači ko to mora uraditi. Drugo je tzv Lomljeno osiguranje, ako rizik prelazi sa prodavca na kupca, veoma komplikovano i skupo.

UGOVOR O OSIGURANJU - se jedna stranka osiguravač obavezuje da će, drugoj strani, osiguraniku, ili trećem licu, isplatiti određenu sumu novca, ukoliko nastane osigurani slučaj, pod uslovom da mu osiguranik plati novčani iznos, premiju osiguranja. Osiguravači su: Osiguravajuća društva

U spoljnotrgovinskim poslovima ugovarač osiguranja je špediter i on sa osiguravajućim društvom zaključuje ugovor o osiguranju u svoje ime, a za račun svog nalogodavca (Uvoznika/ Izvoznika) - osiguranika. Postoje 2 grupe ugovora: pojedinačni i opšti ili generalni.

Elementi ugovora o osiguranju 1. Predmet osiguranja (roba kao i prava izražena u novcu) 2. **TRANSPORTNI RIZICI**: a) Osnovni rizici (saobr. udes, požar, eksplozija, razbojništvo, nepog.) b) Dopunski rizici (krađa robe, neisporuka, baratarija, rizik spoljašnji - vlaga, more) mogu se osigurati samo uz osnovne rizike na izričit zahtev ugovarača osig. (AAR) c) Rizici usled mana (npr. AAR + lomljivost) d) Rizici nastanka štete iz "bilo kog razloga" (kvarljivost, manjak, rasip.) Prošireno AAR osiguranje iznad. e) Ratni i politički rizici: izbijanje rata, štrajk, nemiri itd.

3. Trajanje osiguravajućeg pokrića može biti definisano: od utovara do istovara robe, od predaje vozaču do isporuke primaocu i od skladišta do skladišta, koje je ujedno i najšire pokriće osiguranja robe. 4. Osigurano putovanje 5. Prevozno sredstvo 6. Osigurana suma 7. Premija osiguranja 8. Štete pokrivena osiguranjem - Inegralna franšiza i Odbitna franšiza. (Dio štete u procentualnom iznosu od vrednosti robe koju snosi osiguranik je FRANSIZA.

10. Polisa osiguranja

Je dokument o zaključenom ugovoru o osiguranju, potpisan od strane osiguravača i ugovarača osiguranja. Ona sadrži sledeće elemente: naziv osiguravača i ugovarača osiguranja, predmet osiguranja, obuhvaćene rizike, osigurani rok, osiguranu sumu, premiju osiguranja, datum izdavanja (zaključnja ugovora). Nije hartija od vrednosti, a može glasiti na ime, po naredbi i na donosioca. U ST poslovanju se kao osiguranik javlja izvoznik ili uvoznik, a kao ugovarač njegov špediter. Ugovarač osiguranja špediter zaključuje ugovor o osiguranju, sa osiguravajućim društvom, U SVOJE IME; A ZA TUĐ RAČUN (izvoznika ili uvoznika). Ugovor o osiguranju može zaključiti osiguravač i ugovarač osiguranja za račun nepoznatog lica, u trenutku zaključenja ugovora, pa je ova vrsta osiguranja takozvano : Osiguranje za račun koga se tiče (osiguranje pomorskog karga-prenosom konosmana i polise osiguranja-novi vlasnik)

MEĐUNARODNO KARGO OSIGURANJE – S obzirom da međunarodno pomorsko osiguranje ima najdužu tradiciju, razvijeni su standardizovani ugovori o osiguranju i to :

Lojdova pomorska polisa – Pojavljuje se u 17 vijeku, poznata pod imenom SG polisa (brods-ship/roba – good). Pokriva rizike kojima je izložena roba i brod. Vremenom SG je postala samo osnova za osiguranje robe u pom.prevozu, a ako se želi preciznije osiguranje, onda se dodaju tipske klauzule poznate kao institutske klauzule za osiguranje robe u prevozu (Londn Nova pomorska polisa – U dogledno vrijeme treba da zamijeni SG polis, i primenjuje se kod svih vidova transporta. Ujedno donijete nove instit.klauzule, svrstane u 5 kompleta od čega, A- najšire pokriva rizika (svi rizici pokriveni, osnovni i dopunski) osim onih isključenih iz osigur B i C- instit.klauzule pokrivaju samo izričito navedene rizike (dopunske rizike).

UNCTAD –ovi uslovi osiguranja robe- Dijele se na 3 grupe sa stanovišta obima rizika:

1. Pokriće protiv svih rizika (inst.klauz.A) 2. Srednje pokriće (B) i 3. Ograničeno pokriće (C).

11. ULOGA POSLOVNIH BANAKA U REALIZACIJI SPOLJNOTRGOVINSKIH POSLOVA

Vrše poslove platnog prometa sa inostranstvom, po nalogu svojih komitenata- ST firmi. Ova plaćanja se mogu vršiti u devizama, efekt. stranom novcu i deviznim surogatima. Platni promet sa inostranstvom može biti gotovinski i bezgotovinski. Poslove međunarodnog platnog prometa mogu obavljati samo one banke koje imaju ovlašćenje Centralne (Narodne) banke- malo, srednje i veliko ovlašćenje. Spoljnotrgovinske firme su *komitenti* ovih poslovnih banaka, i sa njihovih deviznih računa vrši se plaćanje za uvoz ili priliv za izvoz. Banka u zemlji koja vrši međunarodni platni promet, zaključuje sporazume o međusobnoj saradnji i izvršenju naloga za plaćanje sa odabranim ino bankama – korespodenski odnos. Banke korespodenti se dogovaraju o otvaranju kontokorentnog računa kroz koji se evidentiraju sve transakcije plaćanja i naplate u kojima učestvuju firme, komitenti banaka. Postoje dvije vrste korespodenskih odnosa: Direktni i Indirektni korespodenti. Direktni korespodenti imaju otvoreni kontokorentni račun kod jedne od dvije banke koje su u korespodenskom poslovnom odnosu, preko koga se vrše poslovne transakcije. Indirektni korespodenti nemaju otvoren kontokorentni račun, već svoja međusobna plaćanja izvršavaju preko kontokorentnih računa otvorenih kod drugih banaka. Kada naša poslovna banka otvori svoj kontokorentni račun kod svoje korespodenske banke u inostranstvu kažemo da je otvoren “NOSTRO” kontokorentni račun, a sa tanovišta banke kod koje je ovaj račun otvoren on je “LORO” račun. Sve banke svoje korespodente dijele na prvoklasne i ostale, a vezuje se se za bonitet banke.